

Центральноукраїнський національний технічний університет

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

(Кириченко А.М.)

“__” _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Філософські проблеми наукового пізнання»

для здобувачів вищої освіти за II (освітньо-науковим) рівнем «магістр»

спеціальність _____ 201 Агрономія _____
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма _____ Агрономія _____
(назва освітньої програми)

Факультет _____ агротехнічний _____
(назва факультету)

2023– 2024 навчальний рік

Розробник: Стежко Зоя Василівна – канд. філос. наук, доцент, доцентка кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи;

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи

Протокол № _1_ від “_28_”_серпня_2023 року

Завідувач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи

_____ (Орлик В.М.)

Декан агротехнічного факультету

_____ (Сало В.М.)

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень		Характеристика навчальної дисципліни	
			денна форма навчання	
Кількість кредитів ЄКТС - 3	Галузь знань <u>20 Аграрні науки та продовольство</u>		Нормативна	
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність: <u>201 Агрономія</u>		Рік підготовки	
			2-й	
	Освітня програма: Агрономія		Семестр	
			3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4,4	Другий (магістерський)		Лекції	
			28 год.	
			Практичні, семінарські	
			14	
			Самостійна робота	
			48 год.	
		Вид контролю:		
		залік		

Примітка:

-мова викладання – українська;

-співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи для денної форми навчання – 1:1,14

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософські проблеми наукового пізнання» належить до складу нормативних дисциплін магістерської підготовки і містить у собі короткий виклад історії взаємодії філософії та науки, гносеології та епістемології. Також предметом даної дисципліни є пізнання різнорідних аспектів техніки та технологій у їх заломленні – в логічній послідовності – на спеціально-науковий, загальнонауковий (міждисциплінарний) та філософський рівні методології.

Мета вивчення дисципліни - формування у здобувачів II освітньо-наукового рівня вищої освіти «магістр» концептуальних знань в області філософії, зокрема:

- 1) уявлення про принципи, категорії, закони та методи філософії в їх концептуальній єдності – як гранично узагальненого теоретичного ядра методології науки;
- 2) філософської культури – глибинного, сутнісного пізнання навколишнього світу; критичного, креативного мислення в рамках філософсько-етичної парадигми;
- 3) навичок в орієнтації на філософську методологію у конкретнонауковому освоєнні дійсності, у тому числі у сфері техніки.

Завдання вивчення дисципліни:

- вміти формулювати проблеми під кутом зору їх філософського осмислення;
- визначати межі етичних норм та цінностей наукового співтовариства;
- розвивати критичні та аналітичні здатності мислення;
- надавати здобувачам можливість формувати світоглядну парадигму науково-технічних досліджень.

Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати конкретні проблеми техніки та технологій та/або дослідницько-інноваційної діяльності у загальному світоглядно-методологічному річищі.

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Спеціальні компетентності:

- СК1. Здатність керувати колективом, забезпечувати розвиток персоналу, толерантно сприймати соціальні, етнічні та культурні відмінності.
- СК8. Здатність до розробки та викладання навчальних дисциплін у закладах вищої та фахової передвищої освіти.

У моделі загальних та професійних компетентностей навчальної дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання» також є набуття соціальних («гнучких», «м'яких») навичок (soft-skills): емоційний інтелект, ненасильницьке

спілкування, управління знаннями, людьми і собою, ощадливість у виробництві, екологічне мислення.

Програмні результати навчання

- РН2. Інтегрувати знання з різних галузей для розв'язання складних теоретичних та/або практичних задач і проблем агрономії.
- РН8. Управляти робочими процесами, які є складними, непередбачуваними, приймати ефективні рішення, оцінювати і порівнювати альтернативи, аналізувати ризики.
- РН12. Добирати оптимальну стратегію господарювання в агрономії, у тому числі за нечіткості цілей та невизначеності умов.

3. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Історія України	Філософія науки
Фізика	
Математика	
Філософія	

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Фундаментальні засади філософського осмислення наукового пізнання.

Тема 1. Наукове знання та його особливості.

Наукове пізнання, його рівні (емпіричний та теоретичний), форми (науковий факт, проблема, ідея, гіпотеза, концепція, теорія) та методи (спостереження, експеримент, порівняння, абстрагування, ідеалізація, аналіз і синтез, дедукція та індукція та ін.).

Епістемологія як особлива галузь філософії. Проблема типології знання. Наука – не-наука: проблема розмежування. Наукове і міфологічне знання. Наукове та повсякденне знання. Наукове і релігійне знання. Наукове і позанаукове знання.

Наука як особливий тип знання: предметна визначеність наукового знання, його системність, об'єктивна істинність, необхідність зростання наукового знання. Поняття форми наукового знання як системотворчого елемента науки. Мова науки.

Наука як особливий вид діяльності. Наукове пізнання: його мета, зміст, призначення. Поняття наукового методу. Науковий метод і правило. Наукове дослідження як науковий пошук. Поняття наукової творчості. Феномен науки. Критерії науковості. Функції наукового знання. Проблема класифікації наук.

Тема 2. Структура наукового пізнання.

Емпіричний і теоретичний рівні наукового знання. Емпіричні форми наукового знання: науковий факт, емпіричні дані, емпіричний закон. Теоретичні форми наукового знання: наукове поняття, ідеалізація і наукова проблема, наукова гіпотеза, теоретична модель, теоретичний закон, наукова теорія. Теорія як ідеал наукового знання.

Структура наукової теорії. Теорія і модель. Теорія і реальність. Наукова теорія і науково-дослідна програма. Наукова картина світу як форма наукового знання. Наукова картина світу і наукова теорія. Основні картини світу в історії науки.

Тема 3. Методологія наукового пізнання: поняття, класифікаційні рівні і основні принципи.

Поняття методології. Широке розуміння методологія науки як філософської дисципліни про генезис, будову і функціонування наукового знання, його трансформацію в пізнавальний інструментарій, тобто в науковий метод. Методологічні критерії науковості: системність знання, формальна несуперечність, можливість перевірки, відтворюваність, відкритість для критики, свобода від упередженості. Сутність методологічного плюралізму.

Філософське осмислення світу як передумова наукового пізнання. Функції філософії у науковому пізнанні: інтегративна, критична, онтологічна, гносеологічна, аксіологічна, методологічна, селективна, прогностична.

Тема 4. Методи наукового пізнання.

Поняття методу. Особливості наукового методу. Метод і методика наукового дослідження. Форми і методи наукового пізнання. Метод і теорія.

Класифікація наукових методів. Емпіричні методи наукового пізнання: спостереження, вимір, експеримент. Теоретичні методи наукового пізнання: ідеалізація, аксіоматичний метод, математичне моделювання, гіпотетико-дедуктивний метод, уявний експеримент. Загальнонаукові методи наукового пізнання: абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія, моделювання. «Цикл» наукового дослідження. Системний підхід у науковому пізнанні

Тема 5. Етапи становлення і розвитку науки.

Передумови виникнення науки. Основні етапи становлення класичної науки.

Зародження класичної науки та наукового методу в умовах революції Коперника – Галілея. Наукові програми та особливості класичної науки. Картезіанська наукова програма. Атомістична наукова програма XVII – XVIII ст. Наукова програма Ньютона. Наукова програма Лейбніца. Спільні риси наукових програм Нового часу.

Радикальні зміни у природознавстві наприкінці XVIII – початку XIX ст. Виокремлення науки з натурфілософії. Формування дисциплінарно організованої науки. Розвиток науки XIX ст.: відкриття закону збереження і перетворення

енергії (Ф. Майєр, Дж. Джоуль, М.Р. Ленц), клітинної теорії живого (М. Шлейден, Т. Шванн), еволюційної теорії Ч. Дарвіна. Криза у природознавстві. Становлення некласичної науки.

Тема 6. Теоретичні моделі та загальні закономірності розвитку науки.

Кумулятивістська модель розвитку науки. Діалектико-матеріалістична модель розвитку науки. Постпозитивістські теоретичні моделі розвитку науки. К. Поппер: проблема зростання наукових знань. І. Лакатос: методологія науково-дослідницьких програм. Томас Кун: історична динаміка наукових знань. С.Тулмін: еволюція матриці розуміння. Дж. Холтон: тематичний аналіз науки. П.Фейєрабенд: методологічний анархізм.

Змістовий модуль 2. Філософсько-методологічний контекст природничих наук, техніки та екології.

Тема 7. Загальна характеристика сучасної науки.

Основні риси сучасної постнекласичної науки: розповсюдження ідей і методів синергетики – теорії самоорганізації та розвитку природних систем; утвердження парадигми цілісності, тобто усвідомлення необхідності глобального всебічного погляду на світ; застосування ідеї (принципу) коеволюції, тобто взаємообумовлених змін систем або частин в середині цілого; запровадження у всіх науках та широке розповсюдження ідеї розвитку; зміна характеру об'єкта дослідження та посилення ролі міждисциплінарних, комплексних підходів у його вивченні.

Тема 8. Онтологічні, логіко-гносеологічні та аксіологічні проблеми сучасної науки.

Проблеми структурної організації буття в контексті сучасної науки. Глобальні системно-структурні рівні організації буття: неорганічна природа, органічна природа та соціальна природа.

Проблема реальності в сучасній науці. Теоретизація як перехід від емпіричної стадії розвитку науки до теоретичної. Трансформації об'єктів та ідеалів об'єктивності. Проблема подолання розриву об'єкта і суб'єкта пізнання. Зміни ідеалів і норм опису, пояснення, розуміння.

Проблема співвідношення істинності та цінності. Аксіологічні проблеми науки як проблеми соціальної, моральної, естетичної та культурної ціннісних орієнтацій наукових досліджень та їх результатів. Необхідність встановлення аксіологічного контролю за процесом осягнення істини.

Тема 9. Філософсько-методологічні проблеми математики.

Специфіки предмета математики: просторові форми і кількісні відносини дійсного світу, тобто форми і відносини, виділені у «чистому» вигляді, абсолютно абстраговані від змісту. Специфіка математичних абстракцій – внутрішньо замкнуті, ідеалізовані моделі; строга логічна обумовленість. Абстрактні об'єкти

математики як особливі логічні конструкції, задані на основі системи загальних визначень. Проблема існування математичних об'єктів. Проблема істинності математичного знання. Специфіка практики як критерію істини у математиці.

Тема 10. Філософсько-методологічні проблеми фізики. Філософський аналіз принципів сучасної фізики.

Проблема детермінізму та причинності у сучасній фізиці. Механічний та імовірнісний детермінізм у фізиці. Динамічні та статистичні закони та їх роль у розумінні сутності світу. Фізичні закони та причинність. Принципи симетрії та закони збереження. Принцип відповідності. Принцип додатковості та співвідношення невизначеностей.

Тема 11. Техніка як особлива філософська проблема. Екологічна криза.

Поняття техніки. Техніка як сукупність артефактів; Поняття «techne» і його трансформації. Становлення техніки і рушійні сили її розвитку. Техніка і технологія. Еволюція взаємозв'язку науки і техніки. Поняття технонауки. Наукове дослідження та інженерна діяльність.

Необхідність філософського осмислення техніки. Поняття філософії техніки та історичні етапи її розвитку. Взаємозв'язок філософії техніки і філософії науки. Основні виміри філософії техніки – методологічний, гуманітарний та екологічний.

Технологія як особливе знання і як особлива діяльність. Інженерна діяльність і технічна творчість. Технократичне мислення і шляхи подолання його обмеженості. Техніка в соціокультурному контексті. Зміна характеру взаємодії техніки з наукою, а також їхнього соціального стану в ХХ ст. Науково-технічний прогрес і філософське осмислення його суперечливості.

Тема 12. Філософські проблеми інформаційного суспільства.

Ідея інформаційного суспільства; витоки інформаційної ери. Інформаційні технології. Людина та інформаційне суспільство. Економіка, політика, праця, комунікація, індивідуалізм в інформаційному суспільстві. Концепт «соціальність наодинці із собою». Перспективи інформаційної цивілізації. Феномен Інтернету та інтернет-технологій. Філософія комп'ютерної революції: соціальний контекст. Проблема «штучного інтелекту».

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	усього	л	с/з
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Фундаментальні засади філософського осмислення наукового пізнання.			
Тема 1. Наукове знання та його особливості.	4	2	2
Тема 2. Структура наукового пізнання.	2	2	
Тема 3. Методологія наукового пізнання:	4	2	2

поняття, класифікаційні рівні і основні принципи.			
Тема 4. Методи наукового пізнання.	4	2	2
Тема 5. Етапи становлення і розвитку науки. Ч. 1.	2	2	
Тема 6. Етапи становлення і розвитку науки. Ч. 2.	2	2	
Тема 7. Теоретичні моделі та загальні закономірності розвитку науки.	4	2	2
Змістовий модуль 2. Філософсько-методологічний контекст природничих наук, техніки та екології			
Тема 8. Загальна характеристика сучасної науки.	2	2	
Тема 9. Онтологічні, логіко-гносеологічні та аксіологічні проблеми сучасної науки.	2	2	
Тема 10. Філософсько-методологічні проблеми математики.	4	2	2
Тема 11. Філософсько-методологічні проблеми фізики.	2	2	2
Тема 12. Принципи сучасної фізики: філософський аналіз.	2	2	2
Тема 13. Техніка як особлива філософська проблема. Екологічна криза.	6	2	
Тема 14. Філософські проблеми інформаційного суспільства.	2	2	
Усього годин	42	28	14

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наукове знання та його особливості.	2
2	Структура наукового пізнання.	2
3	Методологія наукового пізнання: поняття, класифікаційні рівні і основні принципи.	6
4	Методи наукового пізнання.	6
5	Етапи становлення і розвитку науки. Ч. 1.	2
6	Етапи становлення і розвитку науки. Ч. 2.	2
7	Теоретичні моделі та загальні закономірності розвитку науки.	4
8	Загальна характеристика сучасної науки.	4
9	Онтологічні, логіко-гносеологічні та аксіологічні проблеми сучасної науки.	2
10	Філософсько-методологічні проблеми математики.	4

11	Принципи сучасної фізики: філософський аналіз.	2
12	Філософсько-методологічні проблеми фізики.	4
13	Техніка як особлива філософська проблема. Екологічна криза.	6
14	Філософські проблеми інформаційного суспільства.	2
	Разом	48

7. Методи навчання

У залежності від змісту матеріалу дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання» застосовуються форми: класичної лекції, лекції-дискусії, самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, а також виконання рефератів, доповідей, зорієнтованих на науково-дослідницький пошук, підготовка додаткових повідомлень на основі додаткової літератури курсу.

Самостійна робота здобувачів II освітньо-наукового рівня вищої освіти «магістр» складається з:

- 1) опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу:** ця робота здійснюється самостійно у позааудиторний час і передбачає вивчення лекцій, обов'язкової та додаткової літератури;
- 2) аналітичного огляду наукових публікацій:** готуючи огляд літературних джерел (які підбирає самостійно), здобувач II освітньо-наукового рівня вищої освіти «магістр»:
 - обирає питання і погоджує його з викладачем;
 - систематизує різні погляди і підходи до вивчення досліджуваного питання (категорії, поняття і терміни, принципи, ознаки, класифікації тощо);
- 3) складання бібліографічного списку та термінологічного словника** за ключовими поняттями, які необхідно знати під час тестування і виконання поточних модульних робіт та підсумкової модульної контрольної роботи;
- 4) написання статті до збірника наукових праць або участь у наукових конференціях здобувачів** з метою посилення мотивації до поглиблення знань.

8. Методи контролю. Критерії та засоби оцінювання знань

Контроль проводиться за результатами виконаних індивідуальних, тестових, та контрольних завдань, а також за результатами відвідуваності занять.

Оцінювання знань здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі даних **поточного контролю** знань відбувається:

-шляхом контролю систематичності та активності роботи здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;

-шляхом виконання завдань для самостійного опрацювання;

-шляхом виконання 2 модульних завдань.

Оцінюванню підлягають:

-знання при усному опитуванні;

-змістовні доповнення;

- поточний тестовий контроль;
- аналітичний огляд наукових публікацій;
- бібліографічний список та термінологічний словник;
- наукові статті або виступи на конференції.

Додаткові бали:

2 бали – отримують здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми; 1 бал - отримують здобувачі, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

1 бал – отримують здобувачі, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми; 0,5 балів - отримують здобувачі вищої освіти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

1 бал – нараховуються здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки; 0,5 балів - отримують здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти, які набрали за результатами поточного контролю менше мінімальної кількості балів, необхідної для виставлення заліку, допускаються до семестрового контролю після перескладання контрольних заходів, що проводилися в межах рубіжних контролів.

Якщо здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти був відсутнім на практичних заняттях з поважних причин і не набрав бажаної кількості балів, він може звернутись до викладача і протягом семестру (не пізніше ніж за 2 тижні до початку екзаменаційної сесії) відпрацювати пропущені практичні заняття у формі, визначеній викладачем.

Результат поточного контролю знань здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти в цілому оцінюється в діапазоні від 0 до 100 балів, вноситься до відомості і є основним для визначення загальної успішності здобувача з дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання».

Семестровий підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку чи заліку. Зміст заліків визначається робочою навчальною програмою з дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання. Кожен з видів роботи (завдань), виконаних здобувачем другого (магістерського) рівня вищої освіти протягом семестру, оцінюється визначеною кількістю балів відповідно до схеми нарахування балів, що представлена в робочій програмі з дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання. Семестровий залік проводиться на останньому занятті, до початку екзаменаційної

сесії. При цьому, якщо сума набраних за семестр балів є вищою за 60 балів, оцінка може виставлятися без виконання підсумкової залікової роботи. Якщо сума рейтингових балів є меншою за 60, але виконані умови допуску до семестрового контролю, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти виконує на останньому за розкладом занятті залікову контрольну роботу. За бажанням, здобувач має право на виконання залікової контрольної роботи з метою підвищення кількості балів, які були набрані ним протягом семестру.

Семестровий диференційований залік виставляється у разі засвоєння здобувачем навчального матеріалу з дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання» на підставі результатів виконаних індивідуальних завдань.

Шкала оцінювання

За системою ЦНТУ	За шкалою ECTS	За національною системою	Визначення
90-100	A	5 (відмінно)	Здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповіді, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;
82-89	B	4 (дуже добре)	Здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано викладає його, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;
74-81	C	4 (добре)	Здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання

			практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;
60-73	D	3 (задовільно)	Здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;
> 60	Fx 2	2 (незадовільно)	Здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені [Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ](#) (с. 32-33).

9. Залікові питання з дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання» для здобувачів II освітньо-наукового рівня вищої освіти «магістр»

1. Концептуальні підходи до проблеми виникнення та розвитку науки.
2. Наука як об'єкт філософського дослідження.
3. Значення універсальності філософських категорій для розвитку науки
4. Філософські засади науки.
5. Закономірності історичного розвитку науки.
6. Соціокультурні фактори розвитку науки.
7. Диференціація і інтеграція в науці.
8. Критерії науковості та критерії істини.
9. Методологічні підходи до проблеми класифікації науки.
10. Логіко-гносеологічні проблеми сучасної науки.
11. Аксіологічні проблеми науки.
12. Етика та праксеологія науки.
13. Свобода наукового пошуку та соціальна відповідальність науковця.
14. Наукове знання як система, його особливості і структура.
15. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання.
16. Структура і функції наукової теорії.

17. Наукова картина світу та її методологічна еволюція.
18. Актуальні проблеми методології науки XXI століття.
19. Співвідношення науки та релігії: філософський аналіз.
20. Раціональне та ірраціональне: суть та співвідношення у науковому пізнанні.
21. Інтуїція як вид ірраціонального в науці.
22. Співвідношення фактів та теорії: філософський аналіз.
23. Фундаменталістська концепція істини. Істина, правда, омана.
24. Місце математики в реальному світі.
25. Співвідношення математики, логіки та природознавства.
26. Специфіка математичних абстракцій.
27. Проблема існування математичних об'єктів.
28. Проблема істинності математичного знання.
29. Специфіка практики як критерію істини у математиці.
30. Проблема детермінізму та причинності у сучасній фізиці.
31. Механічний та імовірнісний детермінізм у фізиці.
32. Динамічні та статистичні закони та їх роль у розумінні сутності детермінізму.
33. Фізичні закони та причинність.
34. Філософія, наука, техніка: загальний огляд.
35. Відмінності технічних та природничих наук.
36. Наука, техніка, екологія – співвідношення.

10. Методичне забезпечення

- 1.Робоча навчальна програма з дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання».
- 2.Конспекти лекцій.
3. Підручники.
4. Навчальний посібник З. В. Стежко, С. П. Римар «Філософські проблеми наукового пізнання».
4. Рекомендована література.

11.Рекомендована література

Базова:

1. Добронравова І. С. Практична філософія науки = Практическая философия науки = Practical philosophy of science: [зб. наук. пр.]. Київ; Суми: Університетська книга, 2017. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Dodr-phil-2017.pdf>
2. Кузь О.М., Чешко В.Ф. Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17865/3/2017%20-%20%D0%9A%D1%83%D0%B7%D1%8C%20%D0%9E%20%D0%9D%2C%20%D0%A7%D0%B5%D1%88%D0%BA%D0%BE%20%D0%92%20%D0%A4.pdf>
3. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. // За ред. І. С. Добронравової, О. В. Руденко. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf>

4. Петінова О. Б. Філософія науки: навч. посіб. Одеса, 2018. https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/filosofiya_ta_metodologiya_nauky.pdf
5. Петрушенко В. Л. Філософія і методологія науки: навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2016. <https://vlp.com.ua/node/15148>
6. Семенюк Е.С Філософія сучасної науки і техніки: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2017. <https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/Melnyk60h84-2016-ilovepdf-compressed.pdf>
7. Стежко, З. В. Філософські проблеми наукового пізнання: навч.-метод. посіб. / З. В. Стежко, С. П. Римар; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. – Кропивницький: ЦНТУ, 2022. – 141 с. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/12347>
8. Ханстантинов В. О. Філософія науки: Курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017. http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2176/1/Filosofiya_nauky_kurs_lektsiy.pdf
9. Штанько В.І. Філософія і методологія сучасної науки. Підручник Харків: ХНУРЕ, 2017. – <http://openarchive.nure.ua/handle/document/7072>
10. Н. Scientific Method. The Stanford Encyclopedia of Philosophy 2016. - <http://plato.stanford.edu/archives/sum2016/entries/scientific-method>
11. Z. Stezhko, S. Rimar. Philosophical Problems of Scientific Cognition: tutorial // Stezhko Z., Rymar S. Ministry of education and science of Ukraine. Central Ukrainian National Technical University, 2023 – 142 с. – Second edition, revised.
12. Wagenknecht S. Empirical Philosophy of Science: Introducing Qualitative Methods into Philosophy of Science. // N.-Y.: Springer International Publishing. 2015. Pages 1-10 <https://www.springer.com/gp/book/9783319185996>

Джерела:

1. Вітгенштейн Л. Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. - Київ: Основи, 1995. http://shron1.chtyvo.org.ua/Wittgenstein_Ludwig/Filosofski_doslidzhennia.pdf
2. Гадамер, Г.Г. Істина і метод. Том 1: Герменевтика I: Основи філософ. Герменевтики. К.: Юніверс. 2000. 456 с. https://shron3.chtyvo.org.ua/Gadamer_Hans-Georg/Istyna_i_metod_t1.pdf
3. Дерріда, Ж. Цілі людини. Після філософії: кінець чи трансформація? К.: Четверта хвиля. 2000. С. 114-145. https://shron1.chtyvo.org.ua/Derrida_Jacques/Tsili_liudyny.pdf
4. Jean-Francois Lyotard. “The Postmodern Condition: A Report on Knowledge”. Available at: <https://oceanofpdf.com/authors/jean-francois-lyotard/pdf-the-postmodern-condition-a-report-on-knowledge-download/>
5. Рассел Б. Людське пізнання. Його сфера та межі.. – К., 1997. https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/filosofija_poznaniya/rassel-chelovecheskoe-poznanie-ego-sfera-i-granitsy
6. Тейлор, Ч. Джерела себе. Творення новочасної ідентичності. К.: Дух і літера, 2005. 696 с.

<https://ru.scribd.com/document/524212231/%D0%A2%D0%B5%D0%B9%D0%BB%D0%BE%D1%80-%D0%A7-%D0%94%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%D0%B0-%D1%81%D0%B5%D0%B1%D0%B5>

Сучасні публікації (за профілем навчальної дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання»):

1. Barney Walker. Enquiry and the Value of Knowledge: <https://doi.org/10.1017/S0031819119000408> Published online by Cambridge University Press: 10 October 2019, pp. 93-112 (**Web of Science**)
2. Juliusz Doboszewski. Epistemic Holes and Determinism in Classical General Relativity <https://doi.org/10.1093/bjps/axz011> The British Journal for the Philosophy of Science, Volume 71, Issue 3, September 2020, Pages 1093–1111 (**Web of Science**): <https://academic.oup.com/bjps/issue>
3. Onora O'Neill. Trust and Accountability in a Digital Age: <https://doi.org/10.1017/S0031819119000457> Published online by Cambridge University Press: 14 October 2019 (Vol. 95, Issue 1 (**Web of Science**)) <https://www.cambridge.org/core/journals/philosophy/article/trust-and-accountability-in-a-digital-age/ADBDD9EEF4426590D5A60AF87611240D>
4. Roberto Albano Tommaso Maria Fabbry. Epistemological Alternatives // System, Actor, and Process: Keywords in Organization Studies, 2014, pp.23-25: <https://naukoved.at.ua/BOOK-SOZIOLOG-11-07-2014.pdf>
5. Franca d'Agostini. Misunderstandings about truth // Church, Communication and Culture. 2019, vol. 4, no. 3, 266–286 file:///D:/Admin/Desktop/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A7%D0%98%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%90/Misunderstandings_about_truth.pdf
6. Christman J. Social and Political Philosophy. A contemporary introduction // New York, London: Routledge Taylor & Francis Group, 2017. - <https://www.taylorfrancis.com/books/9781315693323>
7. Stezhko, Z. & Shalimova, N. 2022. Problems and Prospects for the Formation of a General Methodology of Knowledge. Philosophical Reflections. Filosofija-Sociologija. T. 33. Nr. 3 – С. 197–205 (**Web of Science, Scopus**). <https://doi.org/10.6001/fil-soc.v33i3.4765>
8. Stezhko, Z., Kharchenko, J., Shalimova, N. G. Hegel's "Philosophy of science" as methodology for researching socio-historical processes // *Наукове пізнання: методологія та технологія. Серія: Філософія.* - 1(45). – Одеса, 2020. – С. 149-157. (Кат. Б.). <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2020-1-19>

9. Z. Stezhko, S. Orlyk. World Spirit” by Georg Hegel: from Universe to the History of Mankind // *Philosophy and Cosmology*, Volume 23, 2019. Academic journal. Kyiv: ISPC, 2019 – pp. 147-157 (**Web of Science**).
<https://doi.org/10.29202/phil-cosm/23/14>
10. Стежко З.В. Проблема існування в логіці та математиці // *International Science Journal. Section: Philosophy*. - №3 (12). – Warsaw, Poland: Wydawnictwo Naukowe iScience", 2019. С. 69-79.
<https://sciencecentrum.pl/wpcontent/uploads/2019/11/POLISH%20SCIENCE%20JOURNAL%20%E2%84%9612%20%28web%29.pdf>
11. Стежко З.В. Ratio як світоглядний орієнтир: від містифікації до об’єктивності. – Вісник НАУ. Філософія. Культурологія. Збірник наукових праць. – Вип 2 (30) – Київ, 2019. – С. 78 - 83.
<http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/14428>

Інформаційні ресурси:

1. Сайт Українського філософського фонду <http://www.philosophy.ua>
2. Електронна бібліотека філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка
http://philosophy.univ.kiev.ua/ua/view/lib_cat_ph/6/all/6